

Hårbølle by og Stenminerne

Af Olga Skov

Byen er nævnt første gang ifølge Trap i 1513-33 dengang som Harrebølle, senere fra 1536 som Haarbølle.

Skolen i Hårbølle.

Skolen er en gammel Rytterskole, bygget i 1726-27, af entreprenør Lars Eriksen med bistand af muremester Seyer Jensen Præstø og tømrer Rasmus Olsen Beldringe. Ved synsforretning d. 5. nov. 1727 og påfølgende dage godkendtes alle de 10 Rytterskoler på Møn, de var da alle i brug.

Ved frikøbet fra kronen i 1769 var der i Hårbølle 20 gårdmænd og 15 jordløse husmænd. Hårbølle blev udskiftet i 1771. Hårbølle bønderne ejede foruden fæstehusene hver en part i Rubins Mose, en hestehavepart i Stenminerne, eller Færgens Vænge og en part i Fanefjord Skov.

Hårbølle bønderne fik en af de tre gårde der blev lagt i Hovmarken efter udflytningen, således kom Spånebjerggård med i Hårbølle bylaug, et af de 4 bylaug i Fanefjord Sogn.

Her holdes hvert år Fastelavnsmandag bymandsgilde for dem, som har en skovspart i Fanefjord Skov.

Skoven drives af en skovfoged med skovejerne som arbejdsgivere.

Skovsparerne kan nu kun sælges til personer, der bor i Fanefjord Sogn. Alle, der bor i Fanefjord kan dog deltage i jagterne i skoven. I 1880 blev det på skovgeneralforsamlingen besluttet, at sælge fæstehusene til brugerne, og under tinglysninger kan man læse, at Hans Jacob Christiansen købte mat. 21 af gods nr. 2, og flere andre fulgte efter.

1879 blev skolejorden solgt, og 40 jordbrugere fra Hårbølle og Vindebæk fik i flg. deklARATION lov til at bortskøde denne for 4.380 og til at modtage denne sum.

I 1885 blev forskolen i Hårbølle bygget og en lærerinde blev ansat, til at undervise de 7-10 årige børn, dog blev skolegangen ikke ændret, der var stadig kun skolegang hver anden dag, også i hovedskolen.

I Hårbølle var der sidst i 1800 tallet 2 købmandsforretninger.

Den ene blev i 1898 omdannet til brugsforening.

Bag ved den anden købmandsbutik lå en keglebane.

Købmandsbutikken var ejet af Peter Christensen og hans søn, der i 1960 solgte købmandsforretningen til Lars Heilman. Han solgte efter kort tid, og så blev den gamle købmandsforretning revet ned og der blev bygget 2 nye huse på grunden, (nu Hårbøllevej 42 og 44).

Omkring århundredskiftet var der 18 erhvervsdrivende i Hårbølle og i 1907 blev der bygget et mejeri, det var Vollerup Mejeri der blev flyttet til Hårbølle, hvor det fungerede indtil 1943, da Fanefjord og Hårbølle Mejeri blev sammenlagt til Fanefjord Andelsmejeri. Herefter købte Konrad Svendsen Vollerup Mejeri og lavede det om til et fryseri. Nu er der savværk på stedet.

Der var også en mølle i Hårbølle. Og en tid også et bageri, hvorfra der blev leveret brød til bl.a. sognets fattige.

Hårbølle Stenminer

I Stenminerne skete der også en udvikling efter at der begyndte en opgravning af flint til eksport.

Direktør Peter Wilhelm Fournais byggede en villa (nu feriekoloni).

Der blev etableret en anløbsbro ved Stenminerne. Her kom en købmandshandel, en tømmerhandel og også et par fine villaer i nærheden.

På havnen kom der en livlig trafik, der blev sejlet grise til Masnedsund Svineslagteri.

Der blev bygget andre villaer ved Stenminehavnen.

Hårbølle Stenminer startede i 1901 og i 1941 var det sønnen Mogens der overtog ledelsen under navnet Daneflint.

1908

Et nyt Stenmineprojekt er under opsejling.

Fournais tidligere bestyrer Jens Peter Henriksen påtænker at anlægge et sådant efter et af ham selv opfundet princip. Henriksen har foreløbig ansøgt Præstø Amt om tilladelse til at anlægge en anløbsbro mellem Stenminerne og Wulfs bro og hvis tilladelsen gives, agter han at forpagte nogle hestehaveparter.

1908

Peter Henriksen ved Stenminerne har anskaffet en 4,5 hestes petroleumsmotor af Kramer og Jørgensen fabrikat, leveret af brødrene Wennike og opstillet af mekanikus Hansen. Den skal trække gravemaskinen, sortereapparat og vasker.

Smed I. C. Christensen Dame har solgt et ældre lokomobil, der har tilhørt Vollerup Damptærskværk til entreprenør Lavetz Hårbølle, det skal anvendes ved Lawetz` stenforretning ved Hårbølle strand.

5. marts 1910.

Købmand Anders Nielsen Hårbølle har købt en 5 hestes petroleumsmotor til at trække en sav, evt. andet.

21. august 1913 brændte stenminerne. Maskinpasser Andersen tabte en brændende tændstik. Bestyrer var da Bjørn Henriksen.

Hårbølle Bro

Det var her der blev opført en havn og en foderstofforretning. På foranledning af købmand Wulf blev der oprettet et Dampskibsselskab, der blev dampskibsforbindelse som anløb Hårbølle, Bogø, Stubbekøbing og Masnedsund.

Herfra kunne man så komme videre med tog til København.

Den første bestyrer af foderstofforretningen var Niels Hansen Skov. Han byggede i 1910 en villa i nærheden.

Efter ham ansatte Nielsen & Dehn en bestyrer indtil hans svigersøn og datter overtog bestyrerjobbet, senere blev firmaet omdannet til Skipperkroen og der blev bygget de tilhørende feriehytter.

Hele området på højre side af Hårbøllevej har tilhørt matr. 3b med tilhørende hestehavepart matr. 5.

1936 købte Valdemar Hansen en grund af Laura Skov, (tidligere Fanefjord Kirkevej 57) og begyndte at opkøbe fisk af fiskerne samtidig drev hans kone Hilda drev en afholdsforretning. Under krigen sejlede Valdemar Hansen med en båd mellem Hårbølle Bro og Falster til færgestedet, hvor Marie Grubbe i sin tid boede.

I 1941 solgte Laura Skov en grund til Holger Ring Madsen, han byggede en bungalow (nu Hårbølle Bro 2). Samme år solgte hun et stykke jord til Hans Chr. Madsen (til have) og i 1944 et stykke til A/S Hårbølle Havn, og her blev der omkring 1960 bygget en filetfabrik.

Det var fiskernes talsmand, tolder Sørensen der forhandlede og så senere var med fiskerne til forhandling med Fanefjord Kommune om overtagelse af havnen.

17. april 1963 solgte Verner Skov (tidligere Fanefjord Kirkevej 57) til A/S Hårbølle Havn og fiskerne købte sammen med Fanefjord Kommune nu resten af det areal, der lå imellem havnen og huset ved Skansen.

Foderstofforretningen blev nedlagt og der blev lavet Skipperkro i lagerbygningen og bygget feriehytter til udlejning.

I 1973 startede Steffen Steffensen under navnet Holliday Charter Boat A/S udlejning af store både og en hel del tyske både anløb havnen og der blev mere liv på havneområdet.

Der blev lavet en isbod og en minigolfbane på Hårbøllevej 151, senere blev der etableret et byggemarked på stedet.

Købmandsforretningen blev flyttet ned i filetfabrikkens lokaler og havnefogeden fik kontor samme sted.

Jonna Kjær-Nielsen

2010